

**Skupština Crne Gore
Parlamentarni institut
Istraživački centar**

Istraživački rad:

**Privremeno izdržavanje djece kroz alimentacioni fond –
iskustvo zemalja regiona**

Podgorica, april 2015. godine

Broj: 03/2015

Klas. br: 00-52/15-

Datum: april 2015. godine

Pripremio: Istraživački centar – Parlamentarni institut

*Stavovi izrečeni u tekstu ne predstavljaju zvaničan stav Skupštine Crne Gore.

** Svi pojmovi upotrijebljeni u istraživačkom radu u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose.

Sadržaj

Uvod	4
1. Glavni nalazi istraživanja	6
2. Zemlje regiona u kojima postoji instrument privremenog izdržavanja	8
2.1 HRVATSKA	8
2.1.1 Zakon o privremenom izdržavanju.....	9
2.1.2 Sticanje prava na privremeno izdržavanje i visina privremenog izdržavanja.....	9
2.1.3 Postupak utvrđivanja privremenog izdržavanja i isplata.....	10
2.1.4 Vraćanje isplaćenog iznosa privremenog izdržavanja.....	11
2.1.5 Naknada štete	122
2.2 SLOVENIJA	12
2.2.1 Uslovi za sticanje prava na izdržavanje	12
2.2.2 Ostvarivanje prava na izdržavanje.....	14
2.2.3 Vraćanje isplaćenog iznosa izdržavanja.....	14
Izvori informacija	155

Uvod

Oblast prava djeteta sveobuhvatno je regulisana Konvencijom UN o pravima djeteta iz 1989. godine, koja obezbjeđuje svakom djetetu njegova građanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna prava, i ujedno predviđa da država treba da pruži odgovarajuću pomoć roditeljima i zakonskim starateljima u ispunjavanju odgovornosti prema djetetu (član 18, st. 2), te obezbijedi odgovarajuću brigu onda kada je roditelji djetetu ne pružaju.

O najboljem interesu djeteta treba da se staraju roditelji i zakonski staratelji, koji snose prevashodnu odgovornost za podizanje djeteta i njegov razvoj. Međutim, iako se očekuje da u porodičnom okruženju svi članovi porodice budu bezbjedni i nesmetano uživaju svoja prava, iskustvo pokazuje da je u odnosu na pojedine članove porodice, posebno žene i djecu, porodica mjesto u kome se najčešće krše njihova prava, kao što su pravo na život, pravo na slobodu i ličnu sigurnost, pravo na ljudsko dostojanstvo, pravo na slobodan lični razvoj i samoostvarivanje i dr. Jedan od najučestalijih vidova ekonomskog nasilja nad članovima porodice jeste neispunjavanje zakonske obaveze izdržavanja. Ovaj vid ekonomskog nasilja posebno pogađa djecu, jer se negativno odražava na njihov cjelokupan fizički i psihički razvoj, ali izaziva negativne posljedice i u odnosu na njihove majke, posebno u odnosu na samohrane majke i majke koje poslije prestanka zajednice života samostalno vrše roditeljsko pravo.¹

Izdržavanje djeteta, u najširem smislu, podrazumijeva redovno učešće roditelja koji ne vrši roditeljsko pravo u finansijskim troškovima za potrebe podizanja djeteta, a za koje se roditelju koji vrši roditeljsko pravo, odn. roditelju sa kojim dijete živi, plaća određeni iznos.²

Porodični odnosi u Crnoj Gori definisani su Ustavom, kojim se propisuje da su roditelji obavezni da brinu o djeci, da ih vaspitavaju i školuju³. Obaveza izdržavanja djece u Crnoj Gori je zakonska obaveza i propisana je Porodičnim zakonom⁴, koji navodi da roditelj koji ne vrši roditeljsko pravo ima pravo i dužnost da izdržava dijete, da sa djetetom održava lične odnose i da o pitanjima koja bitno utiču na život djeteta odlučuje zajednički i sporazumno sa roditeljem koji vrši roditeljsko pravo⁵. Sud odlukom u vanparničnom postupku može roditelju koji nesavjesno vrši prava ili dužnosti prema djetetu ograničiti roditeljsko pravo. Međutim, ograničenjem roditeljskog prava roditelju se može oduzeti vršenje jednog ili više prava i dužnosti prema djetetu, osim dužnosti da izdržava dijete.⁶

Činjenica da većina samohranih roditelja čine majke podrazumijeva da su očevi najčešće odgovorni za plaćanje alimentacije, kao roditelj koji ne vrši roditeljsko pravo. To znači da u slučaju neplaćanja od strane roditelja koji ne vrši roditeljsko pravo, najčešće su samohrane majke te na koje pada teret bavljenja izvršnim postupkom, traženja pomoći od strane države koja garantuje izdržavanje djeteta i socijalne pomoći.

¹ Prof. dr Nevena Petrušić, prof. dr Slobodanka Konstantinovic Vilić, Ostvarivanje prava na zakonsko izdržavanje pred pravosudnim organima u Vranju, Bujanovcu i Bosilegradu, Vranje, 2012

² Hakovirta, M., *Child Maintenance and Child Poverty: A Comparative Analysis*, Journal of Poverty and Social Justice, Volume 19, Number 3, October 2011.

³ Čl. 72 Ustava Crne Gore, („Sl. list Crne Gore“, br. 01/07 od 25.10.2007, 38/13 od 02.08.2013)

⁴ Porodični zakon, („Sl. list RCG“, br. 01/07 od 09.01.2007)

⁵ Čl. 69 i 79 Porodičnog zakona, („Sl. list RCG“, br. 01/07 od 09.01.2007)

⁶ Čl. 85 Porodičnog zakona

Postoje različiti sistemi koji garantuju isplatu za izdržavanje djeteta u slučaju kada roditelj koji ne vrši roditeljsko pravo ne može ili odbija da ispuni zakonsku obavezu. Neispunjavanje finansijske obaveze roditelja koji ne vrši roditeljsko pravo je često kažnjivo zakonom, a posljedice neplaćanja su definisane u zakonodavstvu svake zemlje pojedinačno i mogu postojati u obliku prinudne naplate, odbijanja određenog iznosa od plate, oduzimanje imovine i bankovnih računa, a u nekim zemljama čak i kazne zatvora. Onda kada zakonske odredbe ne rezultiraju zadovoljavajućim rješenjima, izdržavanje djeteta se u nekim zemljama može garantovati od strane države, od strane lokalnih vlasti, osnivanjem posebnih fondova ili od strane posebnih organa uprave. U većini slučajeva, nakon što se iskoriste sve pravne mogućnosti vršenja izdržavanja djeteta, ovlašćena lica sprovode dodatne radnje poput naplate potraživanja, upućivanja izvršitelja, zapljene i prodaje imovine.⁷

Cilj ovog istraživačkog rada je da pruži pregled pravnog sistema u zemljama regiona, a koji se prvenstveno odnosi na postojanje alimentacionog fonda, tj. fonda iz kojeg država isplaćuje izdržavanje samohranim roditeljima, a onda pokreće postupak naplate od obveznika plaćanja izdržavanja.

⁷ Beaumont, K., and Mason, P., *Child maintenance systems in EU Member States from a gender perspective*, Policy Department C - Citizens' Rights and Constitutional Affairs, 2014.

1. Glavni nalazi istraživanja

Uvođenje alimentacionog fonda je novina koja još nije uvedena u zakonodavstvo **Republike Srbije**. U prednacrta Građanskog zakonika Srbije⁸ predviđeno je nekoliko značajnih novina u odnosu na postojeći Porodični zakon Republike Srbije⁹ iz 2005. g. koje su u skladu sa savremenim tendencijama u evropskom uporednom pravu, usvojenim međunarodnim konvencijama i sa naučnim saznanjima i stečenim iskustvom u primjeni Porodičnog zakona u sudskoj i upravnoj praksi.¹⁰ Krupnija novina predviđena prednactrom Građanskog zakonika se odnosi i na uvođenje alimentacionih fondova, iz kojih bi se isplaćivalo izdržavanje koje je sud odredio pravnosnažnom i izvršnom odlukom a koju roditelj dužnik izdržavanja izbjegava da izvrši. Radi se o potrebi da se pomogne djeci čiji roditelji ne žive zajedno da lakše i brže ostvare svoje pravo na izdržavanje od roditelja dužnika, u slučaju kada roditelj dužnik izbjegava izvršavanje svoje obaveze. Roditelj koji se stara o djetetu se u takvim slučajevima suočava sa teškoćama oko obezbjeđenja uslova za život, podizanje, vaspitanje i obrazovanje djeteta dok drugi roditelj to uspješno i nekažnjeno izbjegava. U dokumentu koji je pripremila Komisija za izradu prednacrta Građanskog zakonika navedeno je da država, odnosno fond, zapravo treba da preuzme teret prinudne naplate od roditelja dužnika, pri čemu bi se sredstva isplaćena iz alimentacionog fonda refundirala od roditelja dužnika, ali bi taj roditelj morao da plaća utvrđeni iznos izdržavanja uvećan za 10-15% na ime naknade prinudne naplate. Uslov za ostvarivanje prava na isplatu izdržavanja iz alimentacionog fonda bi bio da dužnik izdržavanja ne ispunjava uredno svoju obavezu izdržavanja djeteta u periodu od tri meseca uzastopno ili u roku od šest mjeseci sa prekidima, s tim što dijete – povjerilac izdržavanja treba da podnese dokaz da je prinudno izvršenje ostalo bezuspješno. U tom slučaju bi izdržavanje bilo isplaćeno iz fonda a fond bi dalje gonio roditelja dužnika radi refundiranja isplaćenog iznosa.¹¹

U **Bosni i Hercegovini**, Porodičnim zakonom predviđeno je da, kada sud utvrdi da roditelji i druga lica koja su u obavezi da daju izdržavanje nijesu u mogućnosti da podmire potrebe izdržavanja djeteta, o tome obavještava organ starateljstva koji je dužan da obezbijedi sredstva za izdržavanje djeteta iz budžetskih sredstava države.¹² Vlada entiteta Federacije BiH zadužila je 2014. godine Federalno ministarstvo pravde da, kao predlagač i obrađivač Porodičnog zakona FBiH, dopuni član 237, u cilju jasnijeg određivanja nadležnosti i da pristupi izradi podzakonskog akta koji će detaljnije urediti pitanje načina obezbjeđivanja sredstava iz budžeta FBiH namijenjenih izdržavanju djeteta. Osim toga, zaduženo je Federalno ministarstvo finansija da, u saradnji sa Federalnim ministarstvom pravde i Federalnim ministarstvom rada i socijalne politike, razmotri mogućnosti za

⁸ Prednacrt Građanskog zakonika Srbije,

<http://arhiva.mpravde.gov.rs/lt/articles/zakonodavna-aktivnost/gradjanski-zakonik/> (pristupljeno 31.3.2015)

⁹ Porodični zakon, "Službeni glasnik RS", br. 18/2005, 72/2011, <http://www.zakon.co.rs/porodicni-zakon.html>

¹⁰ Komisija za izradu Građanskog zakonika Republike Srbije, Rezime predloga iz Prednacrta Građanskog zakonika o porodičnim odnosima i nasljeđivanju,

<http://arhiva.mpravde.gov.rs/lt/articles/zakonodavna-aktivnost/gradjanski-zakonik>

(pristupljeno 31.3.2015)

¹¹ Prof. Dr Olga Cvejić Jančić – član Komisije za GZ, Novine u oblasti porodičnih odnosa u Prednactru Građanskog zakonika, Novi Sad, 2012

<http://arhiva.mpravde.gov.rs/lt/articles/zakonodavna-aktivnost/gradjanski-zakonik> (pristupljeno 31.3.2015)

¹² Član 237, Porodični zakon Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, br 31/14 <http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/zakoni/2005/zakoni/25bos.pdf> (pristupljeno 27.3.2015)

formiranje alimentacionog fonda i Vladi dostavi prijedlog za rješenje ovoga problema.¹³ Međutim, odluka o osnivanju alimentacionog fonda još nije usvojena.

Alimentacija, odnosno, izdržavanje djeteta u **Makedoniji** regulisano je Porodičnim zakonom¹⁴, pri čemu se iznos izdržavanja utvrđuje u sudskom postupku prilikom brakorazvodne parnice. U Makedoniji, takođe, ne postoji alimentacioni fond, odnosno država ne obezbjeđuje sredstava iz budžeta u cilju plaćanja izdržavanja djece.

U **Hrvatskoj** je 2014. godine usvojen posebni zakon kojim se reguliše pravo na privremeno izdržavanje djece iz budžetskih sredstava države, u iznosu od 50% zakonskog minimuma izdržavanja, ukoliko njihov roditelj ne ispunjava obavezu plaćanja izdržavanja. Osim roditelja, obveznici plaćanja izdržavanja u Hrvatskoj mogu biti baba i djed sa strane tog roditelja. Država može, posredstvom Centra za socijalnu zaštitu, finansirati privremeno izdržavanje djece iz budžeta, najduže tri godine. Isplatom iznosa privremenog izdržavanja, država stupa u pravni položaj djeteta i, na taj način, na nju prelazi potraživanje izdržavanja u visini isplaćenog iznosa sa svim sporednim pravima, čime je pojednostavljen postupak vraćanja isplaćenog iznosa državi.

Na sličan način, pitanje finansiranja izdržavanja djece čiji roditelj ne ispunjava obavezu izdržavanja, uređeno je i u **Sloveniji**, osnivanjem Javnog garantnog fonda za izdržavanje i invalidsko osiguranje, čije je funkcionisanje regulisano posebnim zakonom. Ukoliko Fond ne obezbijedi dovoljno sredstava za finansiranje izdržavanja djece iz sopstvenih prihoda, za finansiranje izdržavanja djece koriste se sredstva iz državnog budžeta. Kao i u Hrvatskoj, isplatom izdržavanja, Slovenija stupa u pravni položaj zaposlenog odnosno djeteta i na državu prelazi potraživanje u visini isplaćenog iznosa povećanog za iznos kamate i troškova postupka.

¹³ Internet stranica Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, Saopštenje sa 100. sjednice, 19. februar 2014. http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/sjednica.php?sjed_id=352&col=sjed_saopcenje (27.3.2015)

¹⁴ Закон за семејство („Службен весник на Република Македонија“ бр. 80/1992, 9/1996, 38/2004, 33/2006, 84/2008, 67/2010, 156/2010, 39/2012, 44/2012, 38/2014 и 115/2014)

2. Zemlje regiona u kojima postoji instrument privremenog izdržavanja

2.1 HRVATSKA

Pitanje privremenog izdržavanja djece u Hrvatskoj uređeno je posebnim propisom, odnosno Zakonom o privremenom uzdržavanju¹⁵, koji je usvojen na sjednici Hrvatskog sabora 15. jula 2014. godine¹⁶. Jedan od glavnih razloga za donošenje ovog Zakona, čiji je predlagatelj Ministarstvo socijalne politike i mladih, bilo je otklanjanje nedorečenosti i problema u praksi u vezi sa ostvarivanjem zaštite prava djeteta na izdržavanje, imajući u vidu to da se jačanje pravne zaštite ne ogleda samo u priznavanju određenih prava već i ostvarivanju putem odgovarajućih procesnih mehanizama. Takođe, cilj Zakona je da omogući jedinstveno postupanje centara za socijalnu zaštitu i nadležnih državnih tužilaštava u pogledu prava na privremeno izdržavanje, kao i jednostavnije sprovođenje postupka naplaćivanja iznosa privremenog izdržavanja od obveznika plaćanja izdržavanja.¹⁷

Utvrđivanju Konačnog prijedloga zakona koji definiše pravo na privremeno izdržavanje prethodila je rasprava sa zainteresovanom javnošću, koju je Ministarstvo socijalne politike i mladih sprovelo u periodu od 28. februara do 31. marta 2014. godine. U Izvještaju o sprovedenoj raspravi¹⁸, između ostalog, navodi se da je pojedina zakonska rješenja u vezi sa privremenim izdržavanjem Hrvatska preuzela od Njemačke i Austrije.

Prema statističkim podacima Ministarstva socijalne politike i mladih, u Hrvatskoj je, u februaru 2015. godine bilo ukupno 4.264 korisnika prava na privremeno izdržavanje.¹⁹

U nastavku teksta predstavljeno je zakonsko uređenje pitanja u vezi sa sticanjem i ostvarivanjem prava na privremeno izdržavanje, kao i vraćanjem iznosa privremenog izdržavanja u Hrvatskoj, koja su definisana Zakonom o privremenom izdržavanju.

¹⁵ Zakon o privremenom uzdržavanju, Narodne novine br. 92/14 <http://www.zakon.hr/z/733/Zakon-o-privremenom-uzdr%C5%BEavanju> (pristupljeno 26.3.2015)

¹⁶ Hrvatski sabor, Doneseni akti na 13. sjednici, Konačni prijedlog zakona o privremenom uzdržavanju, drugo čitanje P.Z. br. 656 <http://www.sabor.hr/konacni-prijedlog-zakona-o-privremenom-uzdrzavanju> (pristupljeno 26.3.2015)

¹⁷ Konačni prijedlog zakona o privremenom uzdržavanju sa obrazloženjem, Vlada Republike Hrvatske, 18. jun 2014. godine

¹⁸ Izvješće o provedenom savjetovanju sa zainteresiranom javnošću o Nacrtu prijedloga Zakona o privremenom uzdržavanju, Ministarstvo socijalne politike i mladih, 7. april 2014. godine http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/javna_rasprava/okoncane_rasprave/izvjesce_o_provedenom_savjetovanju_sa_zainteresiranom_javnoscju_o_nacrtu_prijedloga_zakona_o_privremenom_uzdrzavanju (pristupljeno 26.3.2015)

¹⁹ Ministarstvo socijalne politike i mladih, Mjesečna izvješća 2015, http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/socijalna_skrb/statisticka_izvjesca/mjesečna_izvjesca_2015 (pristupljeno 27.3.2015)

2.1.1 Zakon o privremenom izdržavanju

Zakonom o privremenom izdržavanju uređena su prava korisnika na privremeno izdržavanje, visina iznosa privremenog izdržavanja, nadležnost, postupak za ostvarivanje prava, isplata i vraćanje iznosa privremenog izdržavanja, finansiranje i nadzor, kao i ostala pitanja značajna za ostvarivanje privremenog izdržavanja. Izdržavanje²⁰ je novčano primanje koje ostvaruje dijete na osnovu izvršne isprave u skladu sa propisima koji regulišu porodične odnose, dok je obveznik izdržavanja roditelj koji ne stanuje sa djetetom, kao i baba i djed sa strane tog roditelja.

Ukoliko obveznik izdržavanja neuredno izvršava svoju obavezu, Zakon o privremenom izdržavanju predviđa mogućnost sticanja prava na privremeno izdržavanje, odnosno na novčano primanje koje dijete koristi u cilju podrške. O pravu na privremeno izdržavanje u prvom stepenu i vraćanju isplaćenog iznosa privremenog izdržavanja odlučuje Centar za socijalnu zaštitu, javna ustanova koja je osnovana u skladu sa propisima koji uređuju djelatnost socijalne zaštite. Nadzor nad zakonitošću rada Centra u poslovima u vezi sa privremenim izdržavanjem obavlja ministarstvo nadležno za poslove socijalne zaštite.

2.1.2 Sticanje prava na privremeno izdržavanje i visina privremenog izdržavanja

Pravo na privremeno izdržavanje ima dijete ukoliko roditelj koji ne živi sa djetetom ne ispunjava svoju obavezu izdržavanja na osnovu izvršne isprave, u potpunosti ili djelimično, i ako se utvrdi da baba i djed sa strane tog roditelja ne doprinose izdržavanju djeteta najmanje u visini koja je određena kao iznos privremenog izdržavanja.

U slučaju da su baba, odnosno djed obveznici izdržavanja prema izvršnoj ispravi, dijete stiče pravo na privremeno izdržavanje kada baba, odnosno djed ne ispunjavaju svoju obavezu izdržavanja na osnovu izvršne isprave, u potpunosti ili djelimično²¹.

Dijete ima pravo na privremeno izdržavanje u slučaju da obveznik izdržavanja ne ispunjava, u potpunosti ili djelimično svoju obavezu izdržavanja duže od tri mjeseca neprekidno od dana pokretanja izvršnoga postupka radi ostvarivanja izdržavanja.

Dijete nema pravo na privremeno izdržavanje ukoliko je na osnovu mjere iz oblasti porodično-pravne ili socijalne zaštite smješteno u hraniteljskoj porodici, domu ili nekoj drugoj ustanovi socijalne zaštite, te ukoliko potraživanje izdržavanja na koje se odnosi izvršna isprava više ne postoji.

Pravo na privremeno izdržavanje priznaje se od dana podnošenja zahtjeva, odnosno od dana pokretanja postupka po službenoj dužnosti. Pravo na privremeno izdržavanje traje sve dok obveznik izdržavanja ne počne izvršavati obavezu izdržavanja najmanje u iznosu koji je određen kao iznos privremenog izdržavanja.

Dijete ima pravo na privremeno izdržavanje u ukupnom trajanju od tri godine.

²⁰ U skladu sa Porodičnim zakonom iznos izdržavanja utvrđuje sud, uzimajući u obzir cjelokupno imovinsko stanje i primanja roditelja koji ne živi sa djetetom i prosječne potrebe djeteta u donosu na troškove života. Član 311 i član 314, Obiteljski zakon, Narodne novine br. 75/14 http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_06_75_1404.html (pristupljeno 26.3.2015)

²¹ Pod djelimičnim neispunjavanjem obaveze izdržavanja podrazumijeva se da obveznik izdržavanja plaća izdržavanje u iznosu manjem od iznosa koji je Zakonom određen kao iznos privremenog izdržavanja.

Privremeno izdržavanje određuje se u iznosu od 50% zakonskog minimuma izdržavanja²². Privremeno izdržavanje ne može biti određeno u iznosu većem od iznosa izdržavanja određenog izvršnom ispravom. Ukoliko Centar utvrdi da obveznik izdržavanja plaća izdržavanje u iznosu manjem od iznosa koji predstavlja 50% zakonskog minimuma izdržavanja, privremeno izdržavanje određuje kao razlika do tog iznosa.

Pravo na privremeno izdržavanje ne može biti predmet izvršenja ili obezbjeđenja, niti, kao lično pravo djeteta, može biti prenijeto na drugo lice.

Sredstva za finansiranje privremenog izdržavanja obezbjeđuju se iz državnog budžeta.

2.1.3 Postupak utvrđivanja privremenog izdržavanja i isplata

Postupak radi ostvarivanja prava na privremeno izdržavanje pokreće se na zahtjev stranke ili po službenoj dužnosti. Centar za socijalnu zaštitu u obavezi je da po službenoj dužnosti pokrene postupak kada roditelj sa kojim dijete živi odbije da pokrene postupak radi ostvarivanja prava na privremeno izdržavanje ili kada se o djetetu stara drugo lice.

Postupak u cilju ostvarivanja prava na privremeno izdržavanje je hitan. Centar je u obavezi da donese rješenje o privremenom izdržavanju u roku od trideset dana od dana podnošenja zahtjeva ili pokretanja postupka po službenoj dužnosti. Stranke u postupku su dijete i obveznik izdržavanja.

Dijete u postupku radi ostvarivanja prava na privremeno izdržavanje zastupa roditelj sa kojim dijete živi ili drugo lice koje se stara o djetetu.²³ Ukoliko roditelj sa kojim dijete živi ili drugo lice koje se stara o djetetu ne može dokazati javnim ili notarskim ispravama činjenice u odnosu na izdržavanje od strane babe i djeda, dovoljno je da se one učine istinitima na osnovu izjave roditelja sa kojim dijete živi ili drugog lica koje se stara o djetetu. Stranke u postupku su u obavezi da daju istinite izjave i tačne podatke budući da za iznošenje neistinitih i netačnih podataka odgovaraju materijalno i krivično.

Sredstva za redovne troškove postupka koje snosi Centar za socijalnu zaštitu obezbjeđena su u okviru državnog budžeta.

Rješenje o privremenom izdržavanju²⁴ dostavlja se roditelju sa kojim dijete živi ili drugom licu koje se stara o djetetu, odnosno specijalnom staratelju, ukoliko ga dijete ima, i obvezniku izdržavanja. Protiv rješenja o privremenom izdržavanju može biti podnijeta žalba²⁵, kojom se, međutim, ne može pobijati osnova i visina zakonskog izdržavanja utvrđenog izvršnom ispravom.

Privremeno izdržavanje isplaćuje Centar za socijalnu zaštitu u mjesečnim iznosima za prethodni mjesec, putem banke na račun djeteta ili račun roditelja sa kojim dijete živi, odnosno drugog lica koje se stara o djetetu.

²² U skladu sa Porodičnim zakonom (član 314), minimalni iznos izdržavanja određuje se u procentu od prosječne mjesečne neto zarade po zaposlenom za prethodnu godinu, i to: za dijete do šest godina starosti 17% prosječne zarade, za dijete od sedam do 12 godina starosti 20% prosječne zarade i za dijete od 13 do 18 godina starosti 22% prosječne zarade.

²³ Ukoliko je neophodno radi zaštite dobrobiti djeteta, dijete u postupku može zastupati specijalni staratelj u slučaju kada je Centar po službenoj dužnosti pokrenuo postupak radi određivanja privremenog uzdržavanja. Kada specijalni staratelj podnese zahtjev, odnosno preduzme prvu radnju u postupku u ime djeteta, prestaju ovlaštenja roditelja ili drugih lica koja brinu o djetetu u pogledu zastupanja djeteta u postupku radi određivanja privremenog izdržavanja.

²⁴ Detaljnije o sadržaju rješenja u članu 18 Zakona o privremenom uzdržavanju.

²⁵ Detaljnije o pravnim lijekovima u članu 20 Zakona o privremenom uzdržavanju.

Ukoliko se tokom ostvarivanja prava na privremeno izdržavanje promijeni iznos zakonskog minimuma izdržavanja, Centar je u obavezi da, po službenoj dužnosti, uskladi iznos privremenog izdržavanja. Međutim, ovo se ne primjenjuje se u slučaju kada je iznos izdržavanja određen izvršnom ispravom manji od iznosa privremenog izdržavanja.

Roditelj s kojim dijete živi ili drugo lice koje se stara o djetetu, te obveznik izdržavanja u obavezi su da Centru odmah, a najkasnije u roku od osam dana od dana nastanka promjene prijave svaku promjenu koja utiče na ostvarivanje prava na privremeno izdržavanje.

Centar za socijalnu zaštitu po službenoj dužnosti donosi rješenje o prestanku prava na privremeno izdržavanje kada se izmijene okolnosti zbog kojih djetetu prestaje pravo na privremeno izdržavanje. U tom slučaju, pravo na privremeno izdržavanje prestaje posljednjeg dana u mjesecu u kojem je nastala promjena. Rješenje o prestanku prava dostavlja se roditelju s kojim dijete živi ili drugom licu koje se stara o djetetu, specijalnom startelju i obvezniku izdržavanja.

2.1.4 Vraćanje isplaćenog iznosa privremenog izdržavanja

U skladu sa principom subrogacije, isplatom iznosa privremenog izdržavanja, Republika Hrvatska stupa u pravni položaj djeteta i na nju prelazi potraživanje izdržavanja u visini isplaćenog iznosa privremenog izdržavanja, sa svim sporednim pravima.

U postupku radi ostvarivanja ove vrste potraživanja, Republiku Hrvatsku zastupa nadležno državno tužilaštvo. Centar za socijalnu zaštitu, po službenoj dužnosti, donosi rješenje kojim obvezniku izdržavanja nalaže da u roku od osam dana od dana dostavljanja rješenja plati Republici Hrvatskoj isplaćeni iznos privremenog izdržavanja za svako jednogodišnje ili kraće razdoblje isplate ako je privremeno izdržavanje trajalo kraće od jedne godine, sa pripadajućom zateznom kamatom. Ukoliko obveznik izdržavanja ne ispuni obavezu predviđenu rješenjem, Centar dostavlja rješenje sa potvrdom o izvršnosti nadležnom državnom tužilaštvu radi pokretanja izvršenja.

Nakon isteka roka od deset godina od dana kad je rješenje postalo izvršno, rješenje se ne može izvršiti.

Izvršenje radi ostvarivanja potraživanja sprovodi se na plati i drugim stalnim novčanim primanjima, te na novčanim sredstvima na računu prije izvršenja radi naplate svih drugih potraživanja nezavisno od vremena njihovog nastanka, osim potraživanja izdržavanja djeteta u skladu sa propisom kojim se uređuju porodični odnosi²⁶.

Ukoliko se izvršenje radi ostvarivanja potraživanja sprovodi na plati ili drugom stalnom novčanom primanju, na izuzimanje od izvršenja iznosa plate ili drugog stalnog novčanog primanja primjenjuju se pravila o izuzimanju od izvršenja radi prisilne naplate novčanih iznosa za izdržavanje djeteta, u skladu sa propisom kojim se uređuje izvršenje na novčanom potraživanju dužnika²⁷.

U slučaju smrti obveznika izdržavanja za ispunjenje potraživanja odgovaraju njegovi nasljednici do visine vrijednosti naslijeđene imovine.

²⁶ Obiteljski zakon, Ovrha radi uzdržavanja djeteta, čl. 526-528

²⁷ Ovršni zakon, (NN 112/12, 25/13, 93/14) <http://www.zakon.hr/z/74/Ovr%C5%A1ni-zakon> (pristupljeno 27.3.2015)

2.1.5 Naknada štete

Roditelj sa kojim dijete živi ili drugo lice koje se stara o djetetu u obavezi je da Republici Hrvatskoj nadoknadi štetu koja je nastala zbog nepravilne isplate privremenog izdržavanja i to: ukoliko se ostvari privremeno izdržavanje na osnovu neistinitih i netačnih podataka za koje je znao ili morao znati da su neistiniti i netačni, ukoliko u propisanom roku ne prijavi promjene koje uzrokuju gubitak prava na privremeno izdržavanje, a znao je ili morao znati za te promjene i ukoliko je djetetu isplaćeno privremeno izdržavanje na koje nije imalo pravo prema rješenju ili je privremeno izdržavanje isplaćeno u većem iznosu od iznosa određenog u rješenju o privremenom izdržavanju. Obaveza naknade štete odnosi se i na obveznika izdržavanja.

Potraživanje u vezi sa naknadom štete odnosi se na dospjela potraživanja privremenog izdržavanja. Pri utvrđivanju prava na naknadu štete primjenjuje se propis kojim se uređuju obligacioni odnosi.

Kada se utvrdi da je nastala šteta, Centar poziva lice odgovorno za štetu da u određenom roku nadoknadi nastalu štetu. Ukoliko šteta ne bude nadoknađena u predviđenom roku, Republika Hrvatska podnosi tužbu radi naknade štete putem nadležnog državnog tužilaštva na osnovu dokumentacije koju dostavlja Centar. Prije podnošenja tužbe ne primjenjuju se odredbe o podnošenju zahtjeva za mirno rješavanje spora u skladu sa propisom kojim se uređuje parnični postupak.

2.2 SLOVENIJA

U Sloveniji, Zakon o Javnom garantnom fondu za izdržavanje i invalidsko osiguranje Republike Slovenije²⁸ reguliše pitanja u vezi sa uspostavljanjem i funkcionisanjem Javnog garantnog fonda za izdržavanje i invalidsko osiguranje Republike Slovenije²⁹, vrstom i obimom prava koja su obuhvaćena sredstvima fonda te rokovima i postupcima za njihovo sprovođenje. Glavne djelatnosti Javnog garantnog fonda za izdržavanje i invalidsko osiguranje Republike Slovenije su osiguravanje prava zaposlenih čiji je radni odnos prestao zbog stečaja poslodavca, obezbjeđenje i isplata naknade za izdržavanje djeteta, u slučaju da obveznik plaćanja izdržavanja ne vrši svoju zakonsku obavezu, odlučivanje o pravima i obavezama lica sa invaliditetom te naplata potraživanja.

2.2.1 Uslovi za sticanje prava na izdržavanje

Zakon o Javnom garantnom fondu za izdržavanje i invalidsko osiguranje propisuje da pravo na izdržavanje ima dijete:

- kome je pravosnažnom presudom ili privremenom odlukom suda određeno izdržavanje, odnosno sporazumom zaključenim sa sudom ili Centrom za socijalno staranje, određena naknada za izdržavanje koju obveznik izdržavanja ne isplaćuje;

²⁸ Zakon o Javnom jamstvenem, preživninskem in invalidskem skladu Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 78/2006, 106/2012)

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/zakonodaja/zijpis_rs_npb3.pdf (pristupljeno 26.03.2015)

²⁹ Javni garantni fonda za izdržavanje i invalidsko osiguranje Republike Slovenije (*Javni jamstveni, preživninski in invalidski sklad Republike Slovenije*) ima status pravnog lica a njegov osnivač je Republika Slovenija. <http://www.jpi-sklad.si/> (pristupljeno 26.03.2015)

- koje je državljanin Republike Slovenije i ima stalno prebivalište u Republici Sloveniji;
- koje je stranac sa stalnim prebivalištem u Republici Sloveniji, ukoliko je to predviđeno relevantnim međunarodnim sporazumom ili recipročnim aranžmanom;
- koje nije navršilo 18 godina.

Smatra se da obveznik izdržavanja ne plaća izdržavanje ako ga nije platio tri mjeseca uzastopno ili ako ga plaća neredovno. Neredovnim plaćanjem izdržavanja smatra se i slučaj kada obveznik u poslednjih 12 mjeseci prije podnošenja zahtjeva, duguje najmanje tri prosječna mjesečna iznosa izdržavanja. Mjesec u kome je zakonski zastupnik djeteta podnio zahtjev ne ubraja se u poslednjih 12 mjeseci. Pravo na isplatu izdržavanja imaju djeca starosti do 15 godina tj. 18 godina ukoliko nijesu zaposlena.

Dijete ima pravo na naknadu ukoliko je postupak izvršenja po propisima koji uređuju izvršenje i osiguravanje neuspješno zaključen ili ukoliko postupak izvršenja traje duže od tri mjeseca. Zakon takođe predviđa da, u slučaju da obveznik izdržavanja živi u inostranstvu, pravo na naknadu priznaje se ako zakonski zastupnik djeteta, u skladu sa međunarodnim konvencijama i bilateralnim sporazumima, podnese pismeni zahtjev za naplatu naknade iz inostranstva. Takođe, dijete ima pravo na naknadu od prvog dana sljedećeg mjeseca nakon podnesenog zahtjeva. Fond plaća naknadu zakonskom zastupniku djeteta do 15. u mjesecu za tekući mjesec.

Pravo na naknadu za izdržavanje nema dijete koje:

- živi u istom domaćinstvu sa obveznikom plaćanja izdržavanja;
- živi u hraniteljskoj porodici;
- je zbog obrazovanja, obuke ili osposobljavanja smješteno u ustanovi u kojoj ima besplatnu socijalnu zaštitu.

Iznos mjesečne naknade za izdržavanje zavisi od uzrasta djeteta i shodno tome podijeljen je u tri kategorije:

- za djecu do 6 godina starosti iznosi 72,46 eura;
- za djecu između 6 i 14 godina starosti iznosi 79,70 eura;
- za djecu stariju od 14 godina iznosi 94,19 eura.³⁰

Starosni uslov ispunjava se onog mjeseca u kojem dijete navrši određene, zakonom propisane, godine života. Kada je naknada niža od gore navedenih iznosa, visina naknade određuje se u iznosu naknade za izdržavanje utvrđene presudom, privremenom odlukom suda ili sporazumom. Naknada za izdržavanje umanjuje se za iznos neisplaćane naknade za izdržavanje. Fond je obavezan da u pisanoj formi obavijesti zakonskog zastupnika djeteta o svakoj promjeni iznosa za izdržavanje. Obavještenje Fonda zajedno sa odlukom o pravu na naknadu za izdržavanje, predstavlja izvršnu ispravu. Takođe, Zakon predviđa da se naknada za izdržavanje na isplaćuje ukoliko je iznos naknade manji od 8,35 eura.

³⁰ Poslovna politika Javnega jamstvenega, preživninskega in invalidskega sklada za obdobje 2014-2018 http://www.jpisklad.si/fileadmin/user_upload/Skupno_sklad_jpi/zakonodaja/Poslovna_politika_Sklada_za_obdobje_2014-2018.pdf (pristupljeno 26.03.2015)

Pravo na primanje mjesečne naknade za izdržavanje prestaje:

- na zahtjev zakonskog zastupnika djeteta;
- na zahtjev obveznika izdržavanja ukoliko dokaže da je platio sve dospjele naknade za izdržavanje i da je za dva mjeseca unaprijed platio naknadu za izdržavanje odnosno sredstva deponovao na sudu u korist djeteta ili ukoliko je naknadu za izdržavanje preuzeo dužnikov dužnik,
- ukoliko dijete više ne ispunjava uslove za primanje izdržavanja.

2.2.2 Ostvarivanje prava na izdržavanje

Postupak za ostvarivanje prava predviđenih ovim Zakonom, pokreće se na zahtjev korisnika. Zahtjev za sticanje prava na mjesečno izdržavanje djeteta podnosi zakonski zastupnik djeteta. Zahtjev se podnosi Fondu i to na posebnom obrascu. Osim zahtjeva za ostvarivanje prava na naknadu, zakonski zastupnik djeteta mora priložiti:

- dokument sa važećom izvršnom snagom (sudsku odluku, privremenu odluku ili sklopljen dogovor u skladu sa Zakonom o braku i porodičnim odnosima)
- odluku o dozvoli izvršenja odnosno prijedlog za izvršenje sa potvrdom o podnošenju nadležnom sudu.

2.2.3 Vraćanje isplaćenog iznosa izdržavanja

Zakon predviđa da se potraživanje od obveznika (poslodavca u stečaju ili obveznika plaćanja izdržavanja) vrši po principu subrogacije tj. isplatom iznosa u ime dužnika, Republika Slovenija stupa u pravni položaj zaposlenog odnosno djeteta i na državu prelazi potraživanje u visini isplaćenog iznosa povećanog za iznos kamate i troškova postupka. O stupanju u pravni položaj zaposlenog tj. djeteta, Fond je dužan odmah da obavijesti stečajnog upravnika/poslodavca ili nadležni sud i da kao dokaz dostavi relevantnu dokumentaciju. U postupku izmirenja potraživanja, Fond je izuzet od plaćanja sudskih troškova. Sredstva stečena u postupku naplate potraživanja predstavljaju prihod Fonda.

U slučaju da prihodi Fonda nijesu dovoljni za izvršavanje obaveza Fonda, sredstva se obezbjeđuju iz budžeta Republike Slovenije.

Na zahtjev obveznika plaćanja izdržavanja koji nije zaposlen i nema stalnih mjesečnih primanja, Fond može da donese odluku o odlaganju ili isplati duga na rate, ali ne duže od šest mjeseci. Takođe, Fond može donijeti odluku o otpisu duga obvezniku djelimično ili u cjelini u slučaju da izvršenje nije uspješno okončano ili da izvršni postupak ne obećava uspjeh u naplati potraživanja.

U skladu sa Zakonom, Fond ima pravo da zahtijeva povraćaj sredstava uvećanih za obračunate kamate i troškove postupka, ukoliko se utvrdi da su prava na isplatu sredstava stečena na osnovu netačnih informacija.

Izvori informacija

Beaumont, K., and Mason, P., *Child maintenance systems in EU Member States from a gender perspective*, Policy Department C - Citizens' Rights and Constitutional Affairs, 2014.

Hakovirta, M., *Child Maintenance and Child Poverty: A Comparative Analysis*, Journal of Poverty and Social Justice, Volume 19, Number 3, October 2011.

Hrvatski sabor, Doneseni akti na 13. sjednici, Konačni prijedlog zakona o privremenom uzdržavanju, drugo čitanje P.Z. br. 656 <http://www.sabor.hr/konacni-prijedlog-zakona-o-privremenom-uzdrzavanju>

Internet stranica Javnog garantnog fonda za održavanje i invalidsko osiguranje Republike Slovenije (*Javni jamstveni, preživninski in invalidski sklad Republike Slovenije*)
<http://www.jpi-sklad.si/>

Internet stranica Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, Saopštenje sa 100. sjednice, 19. februar 2014. godine
http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/sjednica.php?sjed_id=352&col=sjed_saopcenje

Izvešće o provedenom savjetovanju sa zainteresiranom javnošću o Nacrtu prijedloga Zakona o privremenom uzdržavanju, Ministarstvo socijalne politike i mladih, 7. april 2014. godine
http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/javna_rasprava/okoncane_rasprave/izvjescie_o_provedenom_savjetovanju_sa_zainteresiranom_javnoscu_o_nacrtu_prijedloga_zakona_o_privremenom_uzdrzavanju

Komisija za izradu Građanskog zakonika Republike Srbije, Rezime predloga iz Prednacrtu Građanskog zakonika o porodičnim odnosima i nasljeđivanju,
<http://arhiva.mpravde.gov.rs/lt/articles/zakonodavna-aktivnost/gradjanski-zakonik>

Konačni prijedlog zakona o privremenom uzdržavanju sa obrazloženjem, Vlada Republike Hrvatske, 18. jun 2014. godine

Ministarstvo socijalne politike i mladih, Mjesečna izvješća 2015,
http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/socijalna_skrb/statisticka_izvjescia/mjesecna_izvjescia_2015

Obiteljski zakon, Narodne novine br. 75/14
http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_06_75_1404.html

Ovršni zakon, (NN 112/12, 25/13, 93/14) <http://www.zakon.hr/z/74/Ovr%C5%A1ni-zakon>

Porodični zakon Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, br 31/14
<http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/zakoni/2005/zakoni/25bos.pdf>

Porodični zakon, "Službeni glasnik RS", br. 18/2005, 72/2011,
<http://www.zakon.co.rs/porodicni-zakon.html>

Porodični zakon („Sl. list RCG“, br. 01/07 od 09.01.2007)

Poslovna politika Javnega jamstvenega, preživninskega in invalidskega sklada za obdobje 2014-2018

http://www.jpi-sklad.si/fileadmin/user_upload/Skupno_sklad_jpi/zakonodaja/Poslovna_politika_Sklada_za_obdobje_2014-2018.pdf

Prednacrt Građanskog zakonika Srbije,

<http://arhiva.mpravde.gov.rs/lt/articles/zakonodavna-aktivnost/gradjanski-zakonik/>

Prof. Dr Olga Cvejić Jančić – član Komisije za GZ, Novine u oblasti porodičnih odnosa u Prednacrtu Građanskog zakonika, Novi Sad, 2012

<http://arhiva.mpravde.gov.rs/lt/articles/zakonodavna-aktivnost/gradjanski-zakonik>

Prof. dr Nevena Petrušić, prof. dr Slobodanka Konstantinovic Vilić, Ostvarivanje prava na zakonsko izdržavanje pred pravosudnim organima u Vranju, Bujanovcu i Bosilegradu, Vranje, 2012

Ustav Crne Gore („Sl. list Crne Gore“, br. 01/07 od 25.10.2007, 38/13 od 02.08.2013)

Zakon o Javnem jamstvenem, preživninskem in invalidskem skladu Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 78/2006, 106/2012)

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/zakonodaja/zjppis_rs_npb3.pdf

Zakon o privremenom uzdržavanju, Narodne novine br. 92/14

<http://www.zakon.hr/z/733/Zakon-o-privremenom-uzdr%C5%BEavanju>

Закон за семејство („Службен весник на Република Македонија“ бр. 80/1992, 9/1996, 38/2004, 33/2006, 84/2008, 67/2010, 156/2010, 39/2012, 44/2012, 38/2014 и 115/2014)